

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto suvokimo vertinimo instrukcija

2010 m. valstybinis brandos egzaminas (pagrindinė sesija)

Linkime sėkmės!

Mindaugas Kvietkauskas. *Kad tikruoju vardu vadintų*

Nr.	Galimi atsakymai	Vertinimo aspektai	Tšk.
1.	Vienas tikslas – pamatyti / stebėti šventę / kaip švenčia kiti; antras – pasirodyti / būti kitų matomam, kaip / kad švenčia.	Teisingai nurodyti du tikslai (<i>stebėti kitus – pasirodyti / pasipuikuoti</i>). (Tikslas = veiksmas / ketinimas [bendratis / tariamoji nuosaka] + objektas / priežastis) Pastaba: jei abu teisingi atsakymai parašyti pirmoje eilutėje, o antra tuščia, skiriami du taškai; jei antroje eilutėje neteisingas atsakymas, skiriamas vienas taškas.	2
	Stebėti; pasirodyti (be objekto / priežasties). Noras / nori...; stebėjimas / pasirodymas.	Teisingai nurodytas vienas tikslas (ketinimas ir objektas). Teisingai nurodyti du ketinimai (be objekto).	1
	Pvz.: Pasireklamuoti. / Žiūrėti televizorių – pasirodyti per televiziją.	Neteisingai nurodyta. / Nenurodyta. / Cituojama.	0
2.1.	Autorius daug kartų žvelgė į Vilnių ir kaskart išgyveno pakilią būseną; autorius atėjo į Vilniui skirtą šventinį renginį, bet šventinės nuotaikos nepajuto. // Autorius gėrisi tikrais dalykais (Vilniaus vaizdais), bet nesidžiaugia proginiais reginiais („lediniu baroku“).	Teisingai apibūdinti dvejopi (<i>džiugina – palieka abejingą / jausmai – protas</i>), susieti su kontekstu, išgyvenimai, išryškintas skirtingumas (priešprieša <i>tikra - netikra</i>). // Viena parafrazė su kontekstu ir vienas savarankiškas apibūdinimas – du taškai.	2
	Pvz.: „Autoriui užtenka pažvelgti į Vilnių nuo Išganytojo kalvos, bet jam nereikia jokių „ledinio baroko“ programų.“ „Džiaugiasi stebėdamas Vilnių, bet nesidžiaugia tuo, kas jame vyksta.“ // Dvi tinkamos teksto parafrazės, pvz.: „Tikras Vilniaus vaizdas žadina šiltus jausmus, o šventinė butaforija nesujaudina.“	Teisingai apibūdintas vienas išgyvenimas, susietas su kontekstu. / Teisingai apibūdinti abu išgyvenimai, bet su kontekstu nesusieti / neaišku, su koku kontekstu siejami. Pasitikrinti: „Kokią emociją / būseną išgyvena?“	1
		Neteisingai apibūdinta. / Neatsakyta. / Cituojama.	0

2.2.	1) „širdis sušyla“ – 2) „(ne)žinai, kuo savo širdį kūrenti, kai Rotušės aikštėj žiūri į „ledinį baroką“; „Išganytojo kalvos.“	Tinkamai nurodytos abi metaforos / išrašyti sakiniai su metaforomis. Tinkamai nurodyta viena metafora / išrašytas sakiny su metafora. Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta.	2 1 0
3.	Reginių kultūra nepajėgi tenkinti dvasinių poreikių. // Kadangi šiuolaikinės šventės rengiamos / suvokiamos kaip reginiai / stebimos iš šalies, tiesiogiai nedalyvaujant / arba siekiant pasirodyti, lieka nepatenkinti žmogaus dvasiniai / emociniai poreikiai. // Šiuolaikiniam žmogui sunku patirti šventės dvasią / išgyventi šventę / autentiškai išgyventi šventę, nes vyrauja reginių kultūra / programiškumas, // nes žmogus yra tik atlikėjas arba tik žiūrovas. Šiuolaikinės šventės skirtos ne švęsti, o stebėti ar pasirodyti.	Teisingai vienu sakiniu suformuluota pagrindinė mintis (nurodyta priežastis ir pasekmė). <i>Priežastis – šventės parodomąjį pobūdį / reginines; Pasekmė – žmogus nepatiria šventės dvasios / dvasinio pasitenkinimo / pilnatvės.</i> Pateikta viena atsakymo dalis (priežastis arba pasekmė). // Pateikti 2–3 sakiniai, iš jų vienas tinkamas. // Pagrindinė mintis atskleista 2–3 sakiniais. Cituoja / perfrazuoja tekstą / pateikia konkrečius šventės apibūdinimus. Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta.	2 1 0
4.	Siekama / Tikslas - atskleisti tradicinį lietuvių / žmogaus santykį su švente / požiūrį į šventę // kad atskleistų šventės esmę. // Siekia pagrįsti toliau plėtojamą mintį, kad šventę reikia subrandinti, – ji ateina po laukimo, po darbo. // Nori parodyti / atkreipti dėmesį + teisingas pagrindimas. Kad pateiktų pavyzdį / atsakytų į savo iškeltą klausimą / primintų / aiškina, kaip šventė protėviai / ko reikia, kad pajustumė šventę. // Siekia paveikti skaitytoją // įrodyti savo nuomonę. Siekia informuoti / supažindinti / įrodyti (be objekto). <i>Citata netinka jokia.</i>	Teisingai nurodytas tikslas (veiksmas / ketinimas ir objektas) ir paaiškinta jo esmė. <i>(Tikslas = veiksmas / ketinimas [bendratis / tariamoji nuosaka] + objektas)</i> <i>Galimi ketinimą reiškiantys veiksmažodžiai: atskleisti; pagrįsti; parodyti; įtikinti; paveikti; pabrėžti.// sudominti (jei sieja su cituojamu eilėraščiu).</i> Perfrazuojami teksto žodžiai. // Teisingai nurodytas tikslas (veiksmas / ketinimas), bet nepaaiškinta / nepakankamai paaiškinta jo esmė. Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta.	2 1 0
5.	Tai per anksti / nesulaukus tinkamo laiko, be dvasinio pasirengimo / poreikio / dirbtinai / nenatūraliai švenčiamos / komercinės / šventės. <i>Tinka „per greit“, jei toliau yra teisingas paaiškinimas.</i>	Teisingai paaiškinta perkeltinė reikšmė.	1

	„Per greit, tarsi neištverus.“ Nelaikšės – ne laiku.	Neteisingai paaiškinta. // Cituojama (palikta perkeltinė reiškę). // Neatsakyta. <i>Jeį žodžio reikšmę aiškina tik tuo pačiu žodžiu / jo šaknimi.</i>	0
6.	1) Rašytojo Vaižganto epopėja „Pragiedruliai“ / Lietuvių kovos dėl kultūros Vaižganto „Pragiedruliuose“; 2) lietuvių kovos dėl kultūros XIX a. (antroje pusėje / pabaigoje); 3) lietuviškos spaudos draudimas; 4) knygnešystė; 5) lietuvių literatūros / raštijos plitimas / gausėjimas XIX a. (antroje pusėje / pabaigoje).	Teisingai nurodyti du faktai. Pastaba: teisingu faktu nelaikoma, kai vienoje eilutėje pateikiami du vienas kitam prieštaraujantys faktai, pvz.: „Sovietinė okupacija, spaudos draudimas.“	2
	<ul style="list-style-type: none"> „Spaudos draudimas, knygnešystė.“ „Baudžiava, spaudos draudimas.“ 	Teisingai nurodytas vienas faktas. Pastaba: vienu teisingu faktu laikoma, jei vienoje eilutėje nurodomi <ul style="list-style-type: none"> du teisingi faktai; vienas teisingas, kitas neteisingas, bet vienas kitam neprieštaraujantys faktai. 	1
	(Lietuvių) kovos dėl kultūros (be šaltinio – „Pragiedrulių“ – arba istorinio laikotarpio nurodymo) / Vaižganto apsakymas „Pragiedruliai“.	Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta. <i>Vienoje eilutėje pateikti du – vienas teisingas, kitas neteisingas – faktai, kurie vienas kitam prieštarauja.</i>	0
7.	„ Barstom barstom, bet ar dygsta? “ – Abejojama, ar pinigai, eikvojami / švaistomi šventėms, (kaip į žemę beriami grūdai) duos naudos; / švaistomi resursai / lėšos, nesirūpinant nauda / prasmingumu (kultūrai / žmogaus dvasiai); „ tik vienas kitas [grūdas] tenka kūrybos žemei “ – Tik maža dalis išleidžiamų pinigų panaudojama kultūrai / menui kurti. „ tik vienas kitas [grūdas] gali taip šimteriopai užderėti “ – Tik kai kurios iš daugelio investicijų turės didelį / teigiamą poveikį kultūrai. „ byra į nesustabdomą rinkos malūną “ – Eikvojami / švaistomi pinigai vartojimui / reiginams.	Pateiktas ir teisingai paaiškintas vienas tinkamas pavyzdys. <i>Ivaizdžio esmė: grūdų sėjimas į žemę – pinigų švaistymas šventėms.</i> Pastaba: į klausimo 1 dalį priimtinas atsakymas – ne citata: sėja / grūdas / sėkla – derliaus nuėmimas; rinkos malūnas.	2
	„ Barstom barstom, bet ar dygsta? “ – Pvz.: Švenčių organizuojama daug, bet abejojama jų poveikiu kultūrai / dvasiai. (<i>Netinkamas aiškinimas, nes tekste kalbama apie pinigus.</i>) Siekama kritiškai pažvelgti į švenčių tikslą. (<i>Neaiškinama perkeltinė reikšmė.</i>)	Pateiktas tinkamas pavyzdys, bet nepaaiškinta / aiškinama neteisingai / aiškinama teksto žodžiais (palikta perkeltinė reikšmė). // Pavyzdys nepateiktas, bet tinkamai paaiškinta grūdų barstymo / byrėjimo perkeltinė reikšmė.	1

	Iškraipyta citata // „žodis (taip) užsisėjo”.	Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta. / Aiškinama kita perkeltinės reikšmės frazė iš teksto.	0
8.1.	Autorius krizę vertina teigiamai / palankiai. „Vertina teigiamai, bet iš dalies ir neigiamai.“ (ir panašūs).	Teisingai nurodytas vertinimas.	1
		Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta.	0
8.2.	Nes krizę laiko paskata / proga / galimybe (sustoti ir neskubant) apmąstyti šventės / Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečio turinį / paskirtį / prasmę ir suteikti jai daugiau tikrumo / prasmingumo / padaryti prasmingesnę.// Krizė leido atsijoti nieko vertus projektus.	Teisingai paaiškintas vertinimas. <i>Atsakyme būtina šventės / renginio nuoroda.</i> Pastaba: Jei pirmoje klausimo dalyje atsakyta, kad vertina dvejopai, prieštaringai, tai vienas taškas rašomas už teisingai paaiškintus abu vertinimo aspektus.	1
	„Nes žmonės mažiau švaistosi tuščiai pinigais ir pradeda suprasti laiko svarbą.“ „Todėl, kad kiekvienas įvykis turi pribrešti, o ne skrieti kaip „Formulės“ bolidas.“	Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta. Citatos / parafrazės nevertinamos.	0
9.	1) Žmonės gausiai lankė renginius ir parodas; 2) Išleista vertingų kultūros paveldo ir mokslo knygų; 3) Atidaryta Nacionalinė dailės galerija.	Pateikti trys teisingi konkretūs argumentai.	3
	Pvz.: 1) Renginiai ir parodos; 2) Nacionalinė dailės galerija; 3) Vertingos mokslo ir paveldo knygos.	Pateikti du teisingi konkretūs // trys teisingi, bet nekonkretūs argumentai.	2
		Pateiktas vienas teisingas konkretus // du teisingi, bet nekonkretūs argumentas / ai.	1
		Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta.	0
10.	Aktualija - Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečio šventė // Tūkstantmečio šventės išryškinta problema: nemokėjimas / negebėjimas švęsti savo / tautos / nacionalinių / valstybinių / svarbiausių švenčių.“ Dabar švenčiamų švenčių paviršutiniškumas / fasadiškumas / dirbtinumas. Būtiškoji problema / būtiškasis klausimas – tautinio tapatumo išsaugojimas // dėl nemokėjimo/ negebėjimo (autentiškai) švęsti savo šventes lietuviams išskylanti tautinio savitumo / tapatumo praradimo grėsmė / pavojus. // Šventės esmės suvokimo ir sakralumo praradimo problema. // Siekdami tapti populiarūs / matomi, pamirštame, kas esame. // <i>Pirmasis teksto sakinys.</i>	Teisingai nurodyta aktualija (įvykis – Tūkstantmečio šventė arba švenčių atskleista problema) ir būtiškoji problema. Pastaba: <i>aktualija ir būtiškoji problema turi būti susijusios.</i> <i>Galimos sąsajos:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>priežasties – pasekmės ryšys;</i> • <i>atrodymo – buvimo neatitikimas;</i> • <i>renginio masto / svarbos (įvykio) ir pasiekto rezultato neatitikimas.</i> 	2
	Aktualija: Vilniaus – Europos kultūros sostinės - šventė; Būtiškoji problema: žmogaus neprasmingos būties problema: forma užgožia turinį.	Teisingai nurodyta aktualija arba būtiškoji problema. Pastaba: <i>jei teisinga aktualija (nemoka švęsti prasmingai) įrašyta būtiškosios problemos vietoje arba teisinga</i>	1

	Aktualija: „Lietuvoje nyksta tikrosios šventės.“ Būtiškoji problema: „Šventės laikinos, kaip ir gyvenimas.“ „Kodėl švenčiame ne dėl savęs, o dėl kitų?“	<i>būtiškoji problema (grėsmė prarasti tautiškumą) – aktualijos vietoje (kitos atsakymo dalies nėra), taškas skiriamas.</i>	
	1) švenčių šventimas; 2) troškimas būti regimiems, pasirodyti kitiems.	Neatsakyta // neteisingai atsakyta.	0
11.1.	Pakeistas sakinio veiksnys. // Pavadinime veiksnys / veikėjas / subjektas yra jie ; paskutiniame sakinyje – mes . // Pakeistas asmuo (3 pakeistas 1) / veiksmožodžio forma / rūšis / tariamoji nuosaka (jei pateikti pavyzdžiai) // pakeistas tarinys // išrašyti pavyzdžiai, atskleidžiantys kaitą (be aiškinimo).	Teisingai nurodytas asmens / veiksnio / tarinio / veiksmožodžio formos / rūšies / nuosakos pakeitimas. Pastaba: lyginami tik kartojami dėmenys (vadintų – vadinami).	1
	„Atsirado liepiamoji nuosaka.“; „Pavadinimas pakeistas į tvirtą teiginį.“	Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta.	0
11.2.	Pavadinimas nurodo norą / pageidavimą / siekį, kad kiti mus, lietuvius, vadintų tikroju vardu, o paskutiniame sakinyje kalbama apie mūsų, lietuvių, pastangas / atsakomybę už tikrąjį savo vardą. // Pavadinime nurodoma, kad kiti / aplinkiniai / svetimieji / kaimynai turėtų vadinti mus lietuviais, o paskutiniame sakinyje teigiama, kad lietuviai patys atsakingi už savo vardo išlikimą / išsaugojimą.	Teisingai paaiškintas sakinio prasmės pakitimas , susijęs su veikėjo pasikeitimu. Pastaba: Būtinai abu lyginimo objektai / sandai ir sąsaja su (11.1) nurodytu raiškos pakitimu.	2
	Pavadinime pasakomas rezultato pageidavimas , o paskutiniame sakinyje – veiksmas / sąlyga jam pasiekti .	Teisingai paaiškinta pavadinimo arba paskutinio sakinio prasmė, neatskleidžiant pasikeitimo / nesusiejant su kalbinės raiškos (11.1) aiškinimu.	1
	Nurodo, ką reikia daryti, kad mus vadintų tikroju vardu.	Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta. / Nėra lyginimo.	0
12.	Kad tikroju vardu vadintų, lietuviams reikia gyventi autentišką visavertę / dvasingą gyvenimą . // Reikia būti savimi / tikriems lietuviams Lietuviams reikia kurti, puoselėti, saugoti savo / autentišką kultūrą. // „Nepرارasti dvasingumo ir neišsižadėti savo kultūros.“	Teisingai nurodyta autentiško buvimo būtinybė. Būtina atskleisti tikrąjį buvimą, t.y. gyvenimo būdą, bent vienu požūriu: lietuviškų tradicijų, kultūros puoselėjimą / išlaikymą / vertinimą. <i>Jei per neigimą paaiškinta tikrojo buvimo esmė, atsakymas laikomas teisingu.</i>	1
	„Reikia išmokti šventes patirti, o ne stebėti.“; „Reikia puoselėti tikrąsias vertybes / nepasiduoti komercijai / netikrumui“;	Neatsakyta. // Neteisingai atsakyta. <i>Taško neskiriama, jei atsakyta remiantis dalimi teksto (konkrečiu veikimu, pvz., neskubėti), neapibendrinama, per daug abstraktu arba aiškinama, ko nedaryti.</i>	0